

Skolen og Forbryderne.

Af *M. René Worms*,
Direktør for »la Revue internationale de sociologie«, Paris.
(Kongressen i Lissabon 1897.)

De Fremskridtsmænd, der for en Snæs Aar siden i Frankrig kæmpede for Indførelsen af den tvungne Almueskoleundervisning, ventede sig særdeles betydelige Resultater af denne. Med den stigende Oplysning maatte efter deres Mening selve de forbryderske Tilbøjeligheder forsvinde. Man gentog tillidsfuldt den Tids bevingede Ord: »Den, der aabner en Skole, lukker et Fængsel«. Og man maatte virkelig tro, at der laa noget faktisk til Grund for disse Forhaabninger, eftersom Antallet af skolesøgende Børn i England fra 1870 (i hvilket Aar Opdragelsesloven blev udstedt) til 1894 steg fra 1,500,000 til 5 Millioner, medens samtidig det aarlige Gennemsnitsantal af Fanger sank fra 12,000 til 5000, og det aarlige Antal af dømte unge Mennesker fra 14,000 til 5000. Disse Tal, der opgaves af Sir John Lubbock i den Tale, hvormed han aabnede Institut International de Sociologie's første Kongres¹⁾, belyse en Kendsgerning, hvis Aarsager ikke ere særegne for England, og følgelig maatte det samme vise sig at være Tilfældet paa Fastlandet.

Og dog synes det for Frankrigs Vedkommende, som om Forventningerne i saa Henseende ere blevne fuldstændig skuffede. Siden 1880 har det absolutte Antal af Lovover-

¹⁾ Annales de l'Institut International de Sociologie, 1. Bind 1895.
Side 11.

trædelser, begaaede af umyndige, været i stærk Stigning. Og finder man ligeledes, at Antallet relativt er stigende i Forhold til det samlede Antal Forbrydelser. Dette Fænomen er for Resten ikke særegent for Frankrig. Man har ogsaa konstateret det i Tyskland, og Tarde har endog for ikke længe siden i en Artikel om den forbryderske Ungdom¹⁾ kunnet anføre forskellige Tegn paa, at Symptomerne paa dette Onde ogsaa begynde at vise sig i England.

De ovennævnte Fakta kunde ikke forblive ubemærkede. De have givet Modstanderne af den tvungne Folkeundervisning Vaaben i Hænde til et nyt Felttog mod denne. De paastaa, at den har været frugtesløs, ja endog skadelig, eftersom den har bevirket en Stigning af Forbryderprocenten blandt Ungdommen, og de henvise til Tallene som Bevis herfor. Saa stor er Tallenes Magt, at den har rokket de standhaftigste Aander i deres Overbevisning. En fremragende Filosof og gammel Tilhænger af alle mulige liberale Tanker, Alfred Fouillée, har i en Afhandling, kaldet »De unge Forbrydere, Skolen og Pressen²⁾«, indrømmet, at Grunden til den stigende Fordærvelse blandt Børnene maatte søges i den stadig tiltagende Ligegyldighed for Religionen, den ensidige Udvikling af Folkeoplysningen, der kun tager Sigte paa Almuens Undervisning uden at lægge Vægt paa dens Opdragelse, og endelig den kun alt for ofte usunde Paavirkning fra Dagbladenes Side gennem deres Romaner, Blandinger og Beretninger fra Kriminal- og Politiretterne.

Uden at gaa ind paa en detailleret Undersøgelse af disse tre Indflydelser ville vi her indskrænke os til at paa-vise, at Almueskolen ingenlunde har den skadelige Virkning, man tillægger den. Og det forekommer os let at paa-vise dette dels ad Erfaringens Vej, dels ved simple Fornuftslutninger.

¹⁾ Revue Pédagogique, Paris, Martsnummeret 1897.

²⁾ Revue des Deux-Mondes for 15. Januar 1897.

Undersøger man først de foreliggende faktiske Oplysninger lidt nærmere, finder man, at der er 3 statistiske Resultater, der fuldstændig frikende Almueskolen. — For det første er Princippet om tvungen, verdslig og gratis Almueskoleundervisning i Frankrig fastslaaet ved Lov af 1881. Hvis det skulde være denne Lov, der havde haft uheldige Virkninger, kunde disse først have vist sig nogle Aar efter Lovens Vedtagelse, eftersom den først lidt efter lidt er bragt til Anvendelse. Men nu er tværtimod den ovennævnte Stigning af Antallet af Forbrydelser begaaede af Børn konstateret ikke alene fra 1881, men endog fra 1880, altsaa før Vedtagelsen af den nævnte Lov. Denne kan derfor ikke være Skyld i Stigningen.

For det andet er det bevist, at de arresterede, retslig forfulgte og dømte Børn slet ikke høre til dem, der særlig have været underkastede Skolens Indflydelse. I 1893 var der blandt 100 saadanne Børn 36, der vare blottede for al Kundskab, og kun to vare virkelig i Besiddelse for Almueskolens Kundskaber¹⁾. Største Delen hørte til dem, der enten slet ikke gaa i Skole (thi faktisk lader man meget ofte Paabuddet om Skolegang uænset), eller som, hvis de gaa i Skole, ikke bestille noget og intet lære. Man kan altsaa ikke sige, at det er Skolen, der har fordærvet dem, eftersom de ere forblevne uberørte af, hvad der læres i denne, og den saaledes ikke har kunnet paatrykke dem sit Stempel.

Endelig viser for det tredje Statistikken over Forbrydernes Livsstilling, at Skolelærerne høre til de allerhæderligste Mennesker. Blandt 10,000 Personer er Lærerstandens aarlige Kontingent til de kriminelt tiltalte 1,58, medens samtlige de akademisk dannede Klassers Kontingent er 6,35. Dette Faktum er konstateret af Tarde, der paa dette Omraade er særlig kompetent, idet han i det franske Justitsministerium indtager Stillingen som Chef for det statistiske Bureau under Departementet for kriminelle Sager. Hvor-

¹⁾ Se »la Statistique pénitentiaire« for 1893.

ledes skulde det altsaa være muligt, at disse Lærere, der selv ere saa hæderlige, kun skulde kunne uddanne daarlige Individder og tidlig udviklede Forbrydere?

Det er altsaa klart, at de blotte Tal, som Modstanderne af Almueskoleundervisningen finde Behag i at citere, intet bevise. Af den detaillerede Undersøgelse af de statistiske Oplysninger, som vi nu have foretaget, fremgaar det, at den rigtige Fortolkning af disse Fakta ikke kan være den af Modstanderne fremsatte, og at Grunden til det stigende Antal Forbrydelser begaaede af Børn ikke kan søges i Udvildelsen af Undervisningen.

Men dette Resultat, som Kendsgjerningerne føre til, kommer man ogsaa til ved en simpel Fornufts slutning. I de franske Almueskolers Timetabeller er der anvist rigelig Tid til Undervisningen i Moral og borgerlige Dyder; udmærkede Afhandlinger ere skrevne om dette Emne og udbredte blandt Lærerne, der benytte sig af dem ved deres Undervisning. Man har desuden anbefalet dem i deres Undervisning i Historie at udvikle for Eleverne de historiske Begivenheders etiske Betydning, og dette undlade de heller ikke. Der er altsaa al Grund til at antage, at deres Undervisning har en kendelig moralsk Indflydelse paa deres Tilhørere. Men sæt, at dette ikke er Tilfældet. Lad os med nogle Tænkere antage, at Undervisningen er ude af Stand til at forandre Karakteren. Man ræsonnerer som saa: »Den giver Individet Midler til at udføre sin Vilje, men paa Handlingens Motiver, paa Virksomhedens Formaal har den ingen Indflydelse, thi dens Omraade er udelukkende Intelligensen, som finder Midlerne, medens Formaalet kun afhænger af Viljen«. Antage vi for et Øjeblik denne Sætnings Rigtighed, skønt den ikke forekommer os særlig eksakt, thi den opstiller en alt for skarp, alt for absolut Sondring mellem de to Sider af det menneskelige Aandsliv, Forstandslivet og Viljeslivet, hvad følger saa heraf? At Almueskoleundervisningen er uden Indflydelse paa Karakteren, men ikke, at den udøver en uheldig Virkning paa denne. Dens Evne

til at indvirke er Nul, den er altsaa ikke skadelig. Ud over dette kan man fornuftigvis ikke gaa i sin Paastand. Altsaa, enten befæster Almueskoleundervisningen Karakteren, eller ogsaa er den uden Indflydelse paa denne. Men at den skulde indvirke skadeligt paa den, det er ikke bevist ved noget som helst Faktum, og ingen Fornuftslutning tillader at antage det.

For Resten indskrænker Debatten sig ikke til Almueskoleundervisningens Omraade. I Virkeligheden overskrider den dette og sigter højere. Det er ikke saa meget Elementarskolen, Tilbageskridtsmændene ville til Livs, som Universiteterne, fra hvilke de ny Ideer udgaa, som senere lidt efter lidt spredes blandt Masserne. De bebrejdede Universiteterne, at de hidlokke et saa stort Antal unge Mennesker, at de umulig alle kunne finde Beskæftigelse i de akademiske Livsstillinger; de komme derfor til at udgøre et litterært Proletariat, der kan blive farligt for Samfundsordenen. Men hvorfor skulde alle, der søge Universiteterne, ønske at træde ind i de saakaldte akademiske Livsstillinger? Vilde det ikke være fornuftigt, at den vordende Officer, den vordende Sømand, handlende, industridrivende eller Landmand begyndte med at modtage en højere Undervisning, navnlig videnskabelig og teknisk, hvoraf han sikkert vilde have stor Nytte i sin fremtidige Livsstilling eller i sin Virksomhed? De højere Skoler ere altsaa ikke overfyldte; de burde tværtimod være endnu mere besøgte. Hvis dette var Tilfældet, vilde de, der have gaaet i disse Skoler, ikke længere tro sig i Besiddelse af et Monopol og ikke mere nære ærgerrige Planer, som ikke kunde realiseres. Udbredelsen af den højere Undervisning vilde saaledes kun frembyde Fordele.

Men man bebrejder endvidere Universiteterne, at de udbrede revolutionære Lærdomme. Det er navnlig den fri filosofiske Undervisning, man sigter til. Endnu i Gaar, den 9de April 1897, blev der i Molé-Tocquevilles Diskussionsklub, en Forening, der bestaar af Advokater og unge Politikere, vedtaget en Resolution gaaende ud paa, »at Pana-

maskandalerne fornemmelig skyldes — Undervisningen i materialistisk Filosofi! For kort Tid siden har en meget talentfuld Romanforfatter Paul Bourget i sin Bog »Discipulen» fremstillet en ung Mand, der fordærves og føres ind paa Forbryderbanen ved samtidige Skeptikers Lærdomme. Endelig skyder Tarde i en Artikel, som vi allerede have citeret, Skylden paa »den sociale Darwinisme«, der ved sit Forsvar for Kampen for Tilværelsen gør alle mulige begærlige Lyster og alle Handlinger sigtende til deres Tilfredsstillelse tilladelige.

Der kan, efter vor Mening, indvendes meget mod al denne Kritik. Den videnskabelige Materialisme medfører, som Häckel har paavist det¹⁾, ingenlunde den moralske Materialisme. Selv om alle Ting maatte være opstaaede af et eneste Stof, følger ikke heraf, at der ikke findes Former af dette Stof, som staa højere end andre, og følgelig heller ikke, at der ikke eksisterer Arter, der ere ædlere og bedre end de andre.

Med Hensyn til Skepticismen bør man crindre, at den har banet Vejen for Tolerancen, en af den moderne Civilisations største Velgerninger. Og endvidere bør man lægge Mærke til, at Tvivlen med Hensyn til den spekulative Sandhedserkendelse ikke nødvendigvis medfører Umoralitet eller Mangel af virkelig etiske Handlingsmotiver. Ellers vilde Kant ikke have kunnet drage alle anerkendte metafysiske Grundsætninger i Tvivl og dog samtidig opstille Sætningen om det kategoriske Imperativ som Grundlag for sin Moral lære. Hvad endelig Darwinismen angaar, har den ingenlunde den Rækkevidde, dens Modstandere tillægge den. Darwin paaviser, at de forskellige Dyrearter kæmpe med hverandre og udrydde hverandre indbyrdes; det er det centrale i hans System, men hvad Kampene mellem Dyr af samme Art angaar, tillægger han dem saa at sige ingen Betydning undtagen maaske med Hensyn til Parringsvalget.

¹⁾ Allgemeine Schöpfungsgeschichte, 1868.

Hvorledes skulde man altsaa af hans Værk kunne drage Slutninger til Gunst for en ubarmhjertig Kamp mellem de menneskelige Individuer indbyrdes? Det modsatte vilde snarere være rigtigt thi ingen har bedre end han paavist den gensidige Hjælp, Individuer henhørende til samme Art yde hverandre i deres Kamp mod andre Arter, ingen har bedre forklaret, hvor stærk og betydningsfuld-Trangen til Artens Bevarelse er. Ganske vist kunde man nu paa hans Lære søge at støtte en Forherligelse af Kampen mellem de forskellige Menneskeracer, et Forsvar for de stærke Samfunds Underkuelse af de svagere, hvilket bl. a. Professor Gumplovicz har gjort. Men for at kunne gøre dette med Rette maatte man først bevise, at de forskellige Menneskeracer ere lige saa mange forskellige Dyrearter. Men mod denne Anskuelse protestere en stor Mængde fremragende Antropologer, og i Quatrefages Bog »Menneskeslægten« findes en fuldstændig Gendrivelse af den. Darwinismen er altsaa lige saa uskyldig som Materialismen og Skepticismen i de umoraliske Konsekvenser, man tillægger den. Tværtimod eksisterer der i Virkeligheden ingen filosofisk eller videnskabelig Undersøgelse, der ikke hæver Individets Moral samtidig med, at den uddanner dets Forstand. Den hele Strid, man har paaført Nutidens Reformvenner, har saaledes kun meget ringe Værd.

Naar man altsaa ikke med Rette kan nævne Undervisningen, paa hvilket Trin den end staar, som Forbrydelsesaarsag, hvor skal denne da søges? For at blive ved de intellektuelle Incitament er tro vi snarere at kunne finde den i Pressen, som udover sin Indflydelse i saa Henseende, dels bevidst ved sine æreskædende eller smudsige Artikler, dels ubevidst ved sine Referater og Nyheder. Men navnlig tro vi, at man bør søge den uden for de rent intellektuelle Fænomeners Omraade. De økonomiske Forhold maa, efter vor Mening, altid regnes til de vigtigste Aarsager til Forbrydelser, eftersom Ønsket om Rigdom altid vil være en af Hovedbevæggrundene dertil. De nedarvede Tilbøjelig-

heder bære endvidere deres væsentlige Del af Ansvaret. Samfundets juridiske og politiske Ordning skaber ogsaa Utilfredse og oprørske Individuer, der føle sig forurettede. Der findes kort sagt ikke en eneste Kreds af sociale Kendsgerninger, som kun tæller normale Fænomener, om end disse heldigvis som Regel ere de hyppigste. Naar en Gang Sociologien har gjort større Fremskridt, vil den bedre kunne udfinde alle disse Forbrydelsesaarsager og netop derved blive bedre i Stand til at undertrykke dem. Men indtil da vilde det, hvad vi tro at have paavist, være en besynderlig Fejltagelse og en storslaet Uretfærdighed at søge alle disse Aarsager eller blot Hovedaarsagerne i Undervisningens Fremskridt eller i Udvidelsen af den fri Forskning.

(Oversat af A. Goos.)